

**НАҚШИ МУАССИСАҲОИ
ТАҲСИЛОТИ ИЛОВАГӢ ДАР РУШДИ
ШАХСИЯТИ КӢДАКОНУ НАВРАСОН**

Ашӯрматов Фирдавс Бахромович, директори
Маркази таҳсилоти иловагии вилояти Суғд,
унвонҷӯи МДТ"ДДХ ба номи академик Б.
Ғафуров" (Тоҷикистон, Хуҷанд)

**РОЛЬ УЧРЕЖДЕНИЙ
ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В
РАЗВИТИИ ЛИЧНОСТИ ДЕТЕЙ И
ПОДРОСТКОВ**

Ашӯрматов Фирдавс Бахромович, директор
Центра дополнительного образования
Согдийской области, соискатель ГОУ "ХГУ
акад.Б. Гафурова" (Таджикистан, Худжанд)

**THE ROLE OF INSTITUTIONS OF
ADDITIONAL EDUCATION IN THE
DEVELOPMENT OF THE CHILDREN'S
AND ADOLESCENTS' PERSONALITY**

Ashurmatov Firdavs Bakhromovich, Director of
the Center for Additional Education of the Sughd
region, research worker of SEI "KSU named after
acad. B. Gafurov" (Tajikistan, Khujand),
E-mail:mtiv-sugd@mail.ru

Вожаҳои калидӣ: таҳсилоти иловагӣ, Марказҳои эҷодии техникӣ, муносибати инфиродӣ, муносибати дифференсатсионӣ (тафриқавӣ), иҷтимоишавии кӯдакону наврасон, рушди эҷодӣ, тафаккури фаншию техникии кӯдакону наврасон

Мақола ба баррасии масъалаи нақши муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ дар рушди шахсияти кӯдакону наврасон бахшида шудааст. Қайд мешавад, ки таҳсилоти иловагӣ ҳамчун қисми муҳим ва сохтори соҳаи маориф дар рушди кӯдакону наврасон нақши муҳим дорад. Тазаккур мегардад, ки чорабиниҳову машгулиятҳои таълимӣ тарбиявӣ дар муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ берун аз вақти дарсӣ гузаронида шуда, дар рушди шахсият, қобилияти кӯдакону наврасон ва қонеъ намудани ниёзҳои инфиродӣ, шавқу ҳавас ва майлу хоҳиши онҳо мусоидат менамояд. Бинобар ин зиёд намудани теъдоди муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ дар ҷумҳурӣ муҳим арзёбӣ гаҳита, фарогирии кӯдакону наврасон ба ин васила зиёд мегардад. Хулоса мешавад, ки нақши муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ ҷиҳати дар амал татбиқ намудани рукнҳои асосии тарбия ва иҷтимоишавии кӯдакону наврасон назаррас буда, ба ин самт дар системаи маорифи ҷумҳурӣ тавачҷуҳи махсус зоҳир карда шавад.

Ключевые слова: дополнительное образование, творческие технические центры, индивидуальный подход, дифференцированный подход, социализация детей и подростков, творческое развитие, научно-техническое мышление детей и подростков

В статье обсуждается роль учреждений дополнительного образования в развитии личности детей и подростков, которые являются важной и структурной частью сферы образования. Отмечается, что образовательные мероприятия проводятся в учреждениях дополнительного образования во внеурочное время и помогают в развитии личности, способностей детей и подростков и удовлетворении их индивидуальных потребностей, интересов и желаний. Поэтому считается важным увеличить количество дополнительных образовательных учреждений в республике, что, в свою очередь, будет способствовать большему охвату детей и подростков. Роль дополнительных образовательных учреждений в реализации основных направлений воспитания и социализации детей и подростков значительна, и этому направлению важно уделять особое внимание.

Key words: additional education, creative technical centers, individual approach, differentiated approach, socialization of children and adolescents, creative development, scientific and technical thinking of children and adolescents

The article discusses the role of additional education institutions in the development of the personality of children and adolescents, who are an important and structural part of the education sector. It is noted that educational activities are carried out in additional education institutions outside of school hours and help in developing the personality and abilities of children and adolescents and satisfying their individual needs, interests and desires. Therefore, it is considered important to increase the number of additional educational institutions in the republic, which, in turn, will contribute to a greater coverage of children and adolescents. The role of additional educational institutions in the implementation of the main directions of

education and socialization of children and adolescents is significant, and it is important to pay special attention to this area.

Таҳсилоти иловагӣ ба тарбия, омӯзиш ва рушди кӯдакону наврасон нигаронида шуда, бо мақсади қонеъ гардонидан ва рушди равандҳои маърифатӣ, нерӯи эҷодию зехнии кӯдакону наврасон, инчунин ба худмуайянкунӣ, худшиносӣ ва иҷтимоишавии шахс мусоидат мекунад.

Таҳсилоти иловагӣ ҳанӯз дар нахустин санади асосию меъёрии соҳаи маориф – «Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф» аз 27 декабри соли 1993, ки ба он солҳои 1995, 1996 ва 1997 тағйиру иловаҳо ворид шудааст, дар шакли «Тарбия ва таълими беруназмактабӣ» (моддаи 13) ҳамчун сохтори муайяни низоми маориф зикр шудааст. Дар ҳамин асос бо фармоиши вазири вақти маориф аз соли 1996 дар заминаи «Маркази техникони ҷавон» Маркази ҷумҳуриявии муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ таъсис дода шуд [12]

Дар тури таърихи инкишофи худ таҳсилоти иловагӣ муносибату фаъолиятҳои навро касб намуда, мавриди таҳқиқ, омӯзиш ва пажӯҳиши олимону муҳаққиқони соҳа қарор гирифта, дар низоми маорифи шуравӣ ва соҳибистиклолии кишвар вазифа, мақсад ва принципҳои муайянро амалӣ менамояд, ки он аз ҷониби коршиносони соҳа арзёбӣ шудааст.

Тайи соҳаи охир дар самти таҳсилоти иловагии кӯдакону наврасон як қатор тадқиқот гузаронида шуданд. Масъалаҳои муҳимтарини таҳсилоти иловагии кӯдакону наврасон дар асарҳои А.Г. Андрейченко, В.В.Белова, В.А.Березина, А.К.Бруднов, Е.Б.Евладова, В.В.Комаров, Г.Н.Попова, Т.И. Руднева, Н.И.Фуникова, А.И.Щетинская таҳлил ва арзёбӣ карда шудааст [8,с.4].

Як қатор пажӯҳишгарони ватанӣ, аз қабилӣ М.С.Мирзхоев [8], М. Лутфуллоев[6, с.7] М.Саидзода [11] ва дигарон оид ба масъалаҳои алоҳидаи ташаккул ва инкишофи муассисаҳои таҳсилотии беруназмактабӣ тадқиқот гузаронида, мақолаҳои илмӣ навиштаанд. Дар тадқиқот ва рисолаи илмӣ Л.А. Орлова[9,с.10] нақши муассисаҳои беруназмактабӣ дар тарбияи ахлоқии насли наврас мавриди омӯзиш ва таҳқиқ қарор гирифтааст. Муҳаққиқ таҷрибаи пешқадами баъзе муассисаҳои беруназмактабии кишварро чамбаст ва арзёбӣ намудааст. Дар тадқиқоти Г.Шукурова[13] аз нуқтаи назари дигаргуниҳои педагогӣ ва бо дарназардошти шароити хусусиятҳои ҷумҳурӣ раванди ташаккул ва инкишофи муассисаҳои беруназмактабӣ (солҳои 1924—1946) таҳлил карда шуда, шаклу усулҳои самарабахши таълиму тарбия дар ин муассисаҳо муайян карда шуданд. Баъзе масъалаҳои тарбияи эстетикӣ кӯдакону наврасон низ дар таҳқиқоти илмӣ Г. Шукурова[13] дар муассисаҳои таҳсилоти иловагии алоҳида таҳқиқ ва хулосагирӣ шудааст.

Дар низоми муосири таҳсилоти иловагии кӯдакону наврасон эҳтиёҷот ба мутахассисоне, ки қобилияти эҷодкорӣ нишон дода тавонанд, хеле зиёд аст. Инчунин муносибати навро ба масъалаи истифодаи технологияи муосир дар ташаккули шахсияти эҷодии хонандагон тавассути таҳсилоти иловагӣ ба роҳ мондан тақозои замон аст.

Қобили зикр аст, ки Консепсияи миллии маълумот дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аз соли 2002 вазифаи таҳсилоти иловагиро аз тақвият бахшидани таҳсилоти базавӣ, мутобиқ сохтани шахс ба муҳити нави иҷтимоӣ, маънаван ва ҷисман дастгирӣ намудани ӯ дар шароити нави муносибатҳои истеҳсолӣ, самаранок ва ба манфиати шахс, ҷомеа ва давлат гузаронидани вақти холии шахрвандон, густариши илму фан ва истеҳсолот муайян намудааст [12].

Аз таҳлилҳо ва омӯзиши низоми таҳсилоти иловагии кӯдакону наврасон маълум мегардад, ки рушди ин низом дар Тоҷикистон дуруст ба роҳ монда шуда бошад ҳам, навсозию андешидани тадбирҳои мушаххасро тақозо менамояд.

Айни замон, тибқи санадҳои меъёрии ҳуқуқии таҳсилоти иловагӣ дар ҷумҳурӣ ба муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ сохтори зерин дохил мешавад:

- муассисаҳои эҷодии кӯдакон ва наврасон;
- академияи хурди илмҳо;
- марказҳои эҷодии кӯдакон ва наврасон;
- муассисаҳои варзишӣ, ҳунаромӯзӣ, бадеию фарҳангӣ ва рассомӣ;
- студияҳои эҷодии кӯдакон ва наврасон, лагер (урдугӯҳ)-ҳои варзишӣ ва сайёҳӣ;
- муассисаҳои солимгардонӣ,
- марказҳои омодагии олимпӣ.

Таҳсилоти иловагӣ дар ҷумҳурӣ тавассути муассисаҳои сохтори худ барои ташаккули ҳавасманднамоии шахс ба дониш, эҷодкорӣ замина гузошта, барои ташаккул додани самтҳои

башардӯстии арзишҳои миллию фарҳангӣ, таърихӣ, дар рушди шахсият ва неруи зеҳнӣ тарбияи солим ба омилҳои зер мусоидат менамояд:

-барои рушди қобилиятҳои гуногуни кӯдакон, интихоби роҳи инфиродии таҳсил имконияти воқеӣ фароҳам оварда, фазоро дар инкишоф додани шахсияти ӯ афзоиш медиҳад;

-кӯдаконро ба фаъолиятҳои эҷодие, ки ба онҳо майл ва шавқу ҳавас дорад, фаро мегирад ва ба ташаккули чанбаҳои ахлоқӣ, маънавӣ, фарҳангӣ, иҷтимоии онҳо мусоидат менамояд.

Таҳсилоти иловагӣ дар муассисаҳои махсус ва таҳсилоти умумӣ дар асоси принципҳои зерин амалӣ карда мешаванд:

-принсипи мукаммалӣ. Ба ҳар як хонанда имкон медиҳад, ки ниёзҳои инфиродии таълимӣ ва талаботи тарбиявии худро қонеъ гардонад;

-принсипи инфиродӣ дар асоси талабот ва меъёрҳои зерин ба роҳ монда мешавад:

-фароҳам овардани шароит барои кӯдакону наврасон ҷиҳати қонеъ намудани талабот ва ниёзҳои табиӣ, ошкор намудани қобилиятҳои инфиродӣ, ки асосии рушди эҷодкорӣ ва мустақилияти онҳо мегардад;

-ташкили кӯмаки инфиродӣ ба кӯдакону наврасон барои ошкор намудани ниёзҳои муоширатӣ на танҳо бо ҳамсолон, балки бо калонсолон ҷиҳати азхудкунии таҷрибаи ҳаётӣ;

-иштироки фаъоли омӯзгор дар худидоракунии ҳавасмандгардонии рушди қобилияти инфиродии кӯдакону наврасон, ҷиҳати аз худ намудани таҷрибаи ҳаётӣ дар ҷомеа.

-принсипи инкишоф. Фароҳам овардани шароити мусоиди таълимӣ барои инкишофи нерӯи зеҳнии хонандагон дар умум ва муносибати инфиродӣ;

-принсипи ихтиёрӣ. Гирифтани таҳсилоти иловагӣ аз ҷониби хонанда вобаста ба қобилият, майл, хоҳиш ва рағбат;

-принсипи афзалиятҳои маънавият ва ахлоқ. Ташаккули самтҳои ахлоқӣ ва арзишии шахс дар алоҳидагӣ ва умум, ташаккули муносибати ахлоқӣ ва эҷодӣ;

-принсипи эҷодкорӣ. Инкишофи шахсият тавассути низоми таҳсилоти иловагӣ;

-принсипи дастгирӣ, ташаббус ва фаъолият. Тавассути таҳсилоти иловагӣ ҷиҳати дастгирӣ, ташаббус, фаъолсозӣ ва руҳбаланд намудани хонандагони алоҳида;

-принсипи тағирёбандаи омӯзиш бо роҳи додани имконияти интихоби озод дар самтҳои гуногуни фаъолият ва ҳамкорӣ.

Дар шароити муосир таҳсилоти иловагии кӯдакону наврасон дар баробари татбиқ намудани принципҳои асосӣ ва муҳим барои рушди бомуваффақи шахсият, инчунин вазифаи мураккаби фароҳам овардани шароити мусоид барои мутобиқшавии иҷтимоии насли наврас ба ҳаёти ҷомеа, инкишофи фаъолияти эҷодии онҳоро иҷро менамояд.

Дар ҷумҳурӣ намудҳои мухталифи муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ амал мекунанд, ки вазифа ва ҳадафи ҳамаи онҳо ба рушди солими насли наврас нигаронида шудааст. Муассисаҳои комплекси типӣ, яке аз шаклҳои муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ маҳсуб ёфта, сохтори Маркази ҷумҳуриявии таҳсилоти иловагӣ мебошад, ки дар асоси Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 4 майи соли 1996 № 194 «Дар бораи тақмили сохтори муассисаҳои таълимии томактабӣ дар муассисаҳои таълимии томактабӣ ташкил карда шудааст. Ин типӣ муассисаҳо дар сохтори Маркази эҷодии техникони ҷавон, станцияи табиатшиносони ҷавон ва станцияи сайёҳони ҷавон ташкил карда шуда, дар байни кӯдакону наврасон қорҳои муҳими фаҳмондадиҳӣ, таълимӣ ва тарбиявӣ мебаранд. Дар ин муассисаҳо талабот ва ҳуқуқҳои конститусионии кӯдакону наврасон ҷиҳати қонеъ гардонидани ниёзҳои онҳо ба таҳсилоти иловагӣ, кафолати таҳсилоти иловагии ройгон, рушд ва фаъолияти эҷодиро таъмин менамоянд.

Марказҳо аз шӯъбаҳои алоҳида, ба монанди станцияи сайёҳони ҷавон, шӯъбаҳои таъриху кишваршиносӣ, сайёҳӣ ва туризм, экология ва табиатдӯстони ҷавон, варзишӣ, техникӣ ва монанди ин иборат буда, фаъолияти худро дар вилоятҳо, шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ ташкил карда буданд.

Дар марказҳо шавқу рағбат, майлу хоҳиш ва талаботу ниёзҳои кӯдакону наврасонро омӯхта, онҳоро ба соҳаҳои гуногуни қорҳои иловагӣ ҷалб намуда, дар онҳо малақаҳои қорӣ ва қобилиятҳои эҷодиро дар соҳаи техника, адабиёт, санъат ва варзиш инкишоф дода мешавад.

Тавассути ба роҳ мондани чорабиниҳои гуногуни оммавӣ, шабнишиниҳои гуногунмазмун, вохӯриҳо бо олимон, нависандагон, навогарони истехсолот, собиқадорону ҷанговарон дар рушди шахсияти наврасону кӯдакон мусоидат карда мешаванд. Аъзои фаъоли китобхона

гаштан ба кӯдакону наврасон дар тарғиб ва омӯзиши китоб, ташкили воҳӯриҳо бо муаллифон, баргузор намудани конференсияҳои гуногунмазмун, гузаронидани рӯзу ҳафтаҳои китоб барои онҳо, ташкили маҳфилҳои дӯстдорони китоб дар ташаккули шахсият ва гирифтани малакаҳои ҳаётии онҳо таъсири мусбӣ мерасонад.

Баргузор намудани олимпиада ва озмунҳои математикҳо, химикҳо ва экологҳои ҷавон, конструкторҳо, радио-операторҳо, суратгирҳо ва дигар маҳфили чорабиниҳо дар рушди эҷодӣ ва ташаккули тафаккури фаннии техникаи наврасон хизмат мекунад.

Ҳамзамон кӯдакону наврасон дар ин Марказҳо ба чорабиниҳои варзишӣ ҷалб гардида, ба гимнастика, варзиши сабук, акробатика, оббозӣ, велосипедронӣ ва дигар намудҳои спорт машғул мешаванд. Садҳо нафар кӯдаки наврас аз ҷониби клуби шохмотбозони ҷавон гашта, махсусиятҳои ин бозиро аз худ менамоянд. Бояд қайд намуд, ки дар Марказҳо инчунин ба тарбияи бадеии кӯдакону наврасон тавачҷуҳи махсус равона карда мешавад. Тавассути ҷалб ва ба корҳои гуногуни фарҳангӣ, ба монанди ташкили маҳфилҳо ва студияҳои мусиқӣ, рақсӣ, драмавӣ, ба сахна мондани намоишномаҳои ҳаваскорони наврас, ташкил кардани выставкаи расмӣ ва санъати тасвирӣ аз муҳимтарин чорабиниҳо дар Марказҳои таҳсилоти иловагӣ мебошад.

Айни замон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ барои кӯдакону наврасон фаъолият доранд, ки як қисми онҳо дар заминаи ҳамин марказҳо ҷиҳати пешбурди корҳои тарбиявӣ берунамактабӣ ташкил карда шудаанд.

Омӯзиши масъалаҳои таҳсилоти иловагӣ дар илми педагогика нишон медиҳад, ки яке аз принципҳои кори ин муассисаҳо ба роҳ мондани муносибати тафриқавӣ ба ҳар як хонанда мебошад. Ҷанбаи муҳими муносибати тафриқавии ташкили кори тарбиявӣ байни кӯдакону наврасон аз ҷониби муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ ва ба назар гирифтани муносибатҳои гендерӣ дар муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ мебошад.

Бояд қайд кард, ки муассисаи таҳсилоти иловагӣ яке аз воҳидҳои сохторие дар низоми маориф мебошад, ки ба масъалаҳои тарбияи насли наврас берун аз соатҳои дарсӣ ва чорабиниҳои муассисаҳои таълимӣ фаъолият менамояд, яъне ин муассисаҳо қисми таркибии низоми маорифи миллии буда, фаъолияти онҳо ба инкишофи қобилият ва истеъдоди кӯдакону наврасон, қонеъ гардондани шавқу ҳавас ва талаботи инфироди маънавии онҳо нигаронида шудааст.

Вобаста ба рушди таҳсилоти иловагии кӯдакону наврасон дар ҷумҳурӣ, пеш аз ҳама фароҳам овардани шароити мусоид барои иҷтимоишавӣ ва тарбияи онҳо тавачҷуҳи зиёд дода мешавад, зеро инкишофи эҷодии насли наврас, ба ҳаёти ҷамъиятӣ мутобиқ намудан ва дар замири онҳо ҷо додани арзишҳои миллии фарҳангӣ масъулияти баланди шахрвандию касбиро тақозо менамояд.

Аз таҳлилу баррасиҳо бармеояд, ки татбиқи принципҳои муайян дар муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ имкон медиҳад, талаботи инфиродӣ, рушди қобилият, шавқу ҳавас ва ниёзҳои кӯдакону наврасон омӯхташуда, зимни меъёрҳои муайян ба онҳо корҳои иловагии инфиродӣ ба роҳ монда шавад.

Дар шароити муосир таҳсилоти иловагӣ ҳамчун як падидаи беназир дар соҳаи маориф, тавассути муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ ва умумӣ бо мақсади ба роҳ мондани таълим ва тарбияи мақсаднок, ки ба рушди шахсияти кӯдакону наврасон мусоидат мекунад амалӣ карда мешавад. Ҳадафи асосии ин сохтор қонеъ кардани талаботи доимо тағйирёбандаи иҷтимоию фарҳангӣ ва таълимии кӯдакону наврасон дар ҷаҳонишавӣ мебошад.

Аз омӯзишу таҳлили коршиносон ва мо бармеояд, ки санадҳои танзимкунандаи фаъолият ва мазмуну мундариҷаи қорбарии низоми таҳсилоти иловагӣ агарчанде ба талабот, ниёзҳои хонандагону омӯзгорон ва падару модари онҳо мутобиқ карда шуда бошад ҳам, зарур аст, ки ба мазмун ва мундариҷаи барномаҳои таълимӣ тағйироту иловаҳо ворид карда шавад. Ҳамзамон зарур аст, ки теъдоди ҷунин муассисаҳо барои фарогирии кӯдакону наврасон зиёд карда шавад. Зеро аз таҳлилҳо бармеояд, ки теъдоди фарогирии кӯдакону наврасон ба муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ нокифоя арзёбӣ мегардад.

ПАЙНАВИШТ:

1. Андрейченко, А.Г. Факторы и барьеры творческого саморазвития учреждения дополнительного образования: Дисс. к.п.н./А.Г.Андрейченко.-Киров, 1997.- 249 с.
2. Евладова, Е.Б. Дополнительное образование детей. Учебник для студ. вузов, педучилищ и колледжей/Е.Б.Евлодова,Л.Г.Логинова,Н.Н.Михайлова.-М.:Владос, 2004. — 349 с.

3. Егорова, А.В. Социально-педагогические условия развития дополнительного образования детей в России (методическое пособие)/А.В.Егорова.-М.: ГОУ ЦРСДОД, 2004.-132 с.
4. Комаров, В.В. Региональная модель управления качеством дополнительного образования детей: Автореф.дис.канд.пед.наук/В.В.Комарова.- Казань, 2002.-25 с.
5. Константинов, Ю. С. О развитии системы дополнительного образования детей / Ю.С. Константинов // Дополнительное образование. - 2003. - № 7. - С. 11 - 12.
6. Лутфуллоев, М.Истиқлолияти Тоҷикистон ва маорифи муосир/М.Лутфуллоев.- Душанбе: Саҳбо, 2006 - 228 с.
7. Лутфуллоев, М. Инсон ва тарбия/М.Лутфуллоев. – Душанбе, 2008. – 320 с.
8. Мирзоев, М. С. Дополнительное образование детей как средство формирования основ этнической культуры: на материалах Республики Таджикистан: диссертация кандидата педагогических наук: 13.00.01 / Мирзоев Мирзоахмад Саидович; [Место защиты: НИИ педагогических наук].- Душанбе, 2010.- 182 с
9. Орлова, Л.А. Нақши муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ дар ташаккули шахсият/Л.А.Орлова // Мактабҳои имрӯз ва фардо: (Маҷмӯаи мақолаҳо).- Душанбе, 2008. - С.36-41.
10. Орлова, Л.А. Маркази ҷумҳуриявии корҳои тарбиявии берунамактабии Тоҷикистон/Л.А.Орлова, И.У.Аминов. – Душанбе, 1977. – 74 с.
11. Саидзода, М. С. Актуальные проблемы системы дополнительного образования детей / М. С. Саидзода // Ученые записки Худжандского государственного университета им. академика Б. Гафурова. Серия гуманитарно-общественных наук. – 2019. – № 4(61). – С. 125-128.
12. Сангов, Р. Таҳсилоти иловагӣ ниёз ба такмил дорад//<http://omuzgor-gazeta.tj/?p=2398>
13. Шукурова, Г. Ташаккул ва рушди муассисаҳои берунамактабӣ дар Тоҷикистон дар солҳои 1924-1946/Г.Шукурова. – Душанбе, 1998. – 24 с.
14. <https://majmilli.tj/конуни-ҷт-дар-бораи-таҳсилоти-иловагӣ/>

REFERENCES:

1. Andreichenko A.G. Factors and barriers to creative self-development of an additional education institution: Diss. Ph.D. - Kirov, 1997. - 249 p.
2. Evladova E.B., Loginova L.G., Mikhailova N.N. Additional education for children. Textbook for students. Universities, pedagogical schools and colleges. - M.: Vldos, 2004. - 349 p.
3. Egorova A.B. Social and pedagogical conditions for the development of additional education for children in Russia (methodological manual). -M.: GOU CRSDOD, 2004. 132 p.
4. Komarov V.V. Regional model for managing the quality of additional education for children: Abstract of thesis. Candidate of Pedagogical Sciences. Kazan, 2002. -25 p.
5. Konstantinov, Yu. S. On the development of the system of additional education for children / Yu.S. Konstantinov // Additional education. - 2003. - No. 7. - P. 11 - 12.
6. Lutfulloev, M. Independence of Tajikistan and modern education. Dushanbe: Sahbo, 2006 - 228 p.
7. Lutfulloev, M. Man and education. - Dushanbe, 2008. - 320 p.
8. Mirzoev M.S. Additional education of children as a means of forming the foundations of ethnic culture: on materials of the Republic of Tajikistan: dissertation ... candidate of pedagogical sciences: 13.00.01 / Mirzoev Mirzoahmad Saidovich; [Place of defense: Research Institute of Pedagogical Sciences]. - Dushanbe, 2010. - 182 p.
9. Orlova, L.A. The role of additional education institutions in personality formation // Schools of today and tomorrow: (Collection of articles). - Dushanbe, 2008. - P.36-41.
10. Orlova, L.A., Aminov I.U. Republican center of extracurricular educational activities of Tajikistan. - Dushanbe, 1977.-74p.
11. Saidzoda M.S. Actual Problems Beset With The System Of Extra Education Of Children/ M.S Saidzoda// Scientific notes of Khujand State University named after academician B. Gafurov. Series of humanities and social sciences.- – 2019. – № 4(61). – P. 125-128.
12. Sangov, R. Additional education needs improvement//<http://omuzgor-gazeta.tj/?p=2398>
13. Shukurova, G. Formation and development of extra-curricular institutions in Tajikistan in 1924-1946: - Dushanbe, 1998. - 24 p.
14. <https://majmilli.tj/конуни-ҷт-дар-бораи-таҳсилоти-иловагӣ/>